

Иновации.бг 2007: Българската иновационна система в Европейския съюз

(резюме)

Иновации.бг 2007 анализира състоянието на националната иновационна система и прави препоръки за подобряване на иновационния потенциал на българската икономика. Поради важността на финансовите инструменти на ЕС за развитието на иновационния капацитет на България тазгодишният доклад прави преглед на европейската иновационна политика и възможностите, които тя предоставя пред България. Следвайки установената методология от предходното издание, *Иновации.бг 2007* анализира динамиката в развитието на националната иновационна система през последната година и възможностите за нейното развитие през 2007 г. на базата на пет групи показатели:

- съвкупен иновационен продукт;
- предприемачество и иновационни мрежи;
- инвестиции и финансиране на иновациите;
- човешки капитал за иновации;
- информационни и комуникационни технологии (ИКТ).

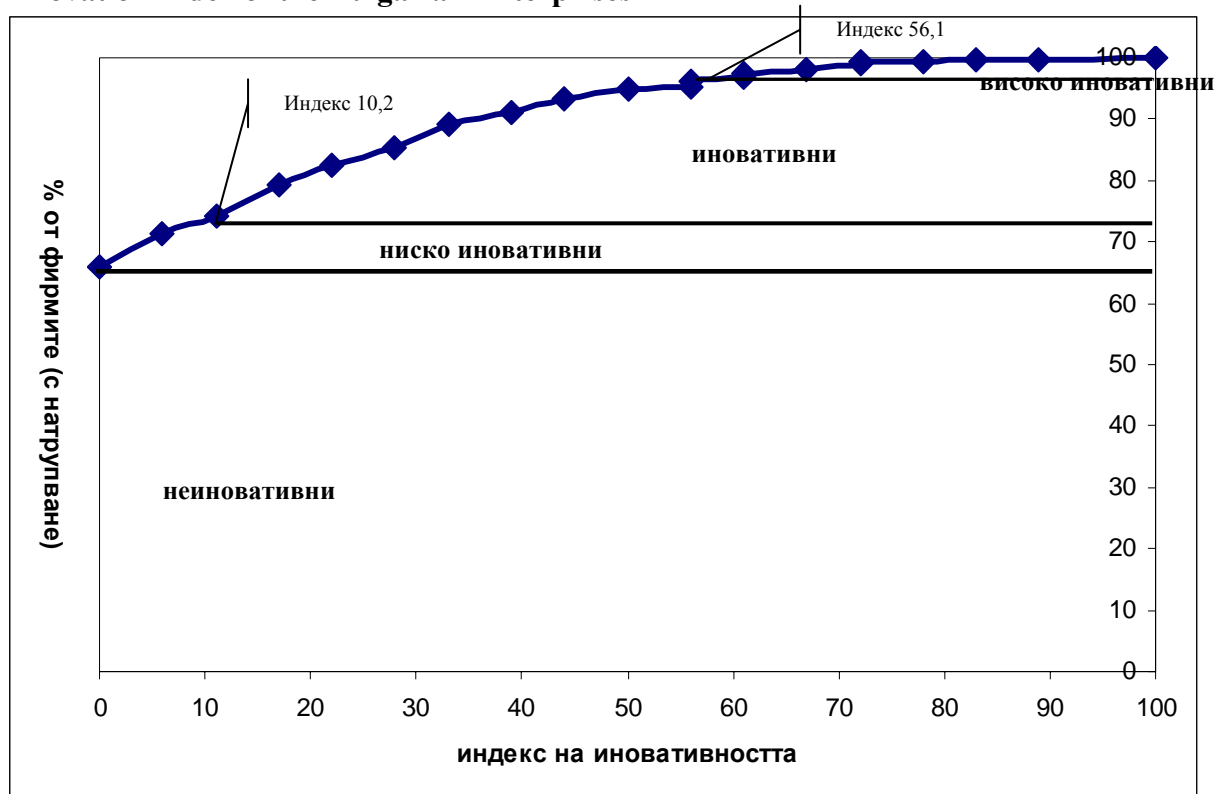
Тази година анализът е обогатен със специален индекс на иновативността на българските предприятия, базиран на резултатите от годишните проучвания на Европейския иновационен център, и с профил на българските иновативни фирми въз основа на панелни данни и по-дълбока статистическа обработка.

Индексът на иновативността на българските предприятия¹ показва, че голяма част от тях (над 65 %) не са въвеждали никакви иновации през последната година. Основната част от българските иновативни предприятия (около 24 % от всички фирми) реализират стойности на индекса под 40, като средният претеглен индекс на иновативност на българските предприятия за 2006 г. е 10,2. Това е израз на ниската способност за съчетаване на няколко типа иновации и на въвеждането предимно на иновации с ниска степен на новост от българските предприятия (само за фирмата или за националния, но не и за международния пазар). Средната стойност на индекса за

¹ Стойностите на индекса се различават от данните на Националния статистически институт поради използваната различна методология на изчисление.

иновативните фирми е 56,1. Високоиновативните български фирми, или фирмите, които реализират индекс над средния – 56,1, са под 4 % от всички български предприятия.

Innovation Index of the Bulgarian Enterprises

Забележка: Стойностите на индекса 10,2 и 56,1 са средни съответно за всички и за иновативните фирми в страната.

Source: Applied Research and Communications Fund, 2006

През последната година българската икономика подобрява своя **съвкупен иновационен продукт**, като очакванията са възходящата тенденция да се запази и през 2007 г. предвид предстоящото присъединяване на страната към Европейския съюз. Основният двигател е иновационният продукт, но успоредно с него нараства и научният продукт на страната. Повишаването на иновационната и научноизследователската активност все още не е довело до развитие на технологичния продукт, но макар и слаби, вече съществуват признаци за раздвижване и в тази област. Все още обаче, развитието на националната иновационна система е в ранен стадий, което най-ярко проличава от сравнително ниските резултати при съпоставяне със средните равнища в Европейския съюз. Предвижданията за първата година от членството на България в ЕС са за засилване на положителното развитие към

разширяване на иновационната активност на предприятията, подобряване на технологичната им обезпеченост и нарастване на научната дейност.

С устойчивия растеж на икономиката продължава и тенденцията на подобряване на средата за **предприемачество** и бизнес в България. Макроикономическата стабилност в страната създаде необходимите условия за растеж на предприятията и установяването на продуктивни партньорства за иновации. Но пред доброто функциониране на иновационната система остават редица микроикономически пречки, чието премахване ще създаде допълнителна конкурентоспособност на българския бизнес в ЕС. Ако те бъдат бързо и успешно преодолени, очакванията са, че членството на България в ЕС ще доведе до повишаване на иновационното предприемачество.

Инвестициите в иновации в България остават предимно свързани с трансфера на знание от ЕС чрез преки чуждестранни инвестиции и внос на инвестиционни стоки. Разходите за НИРД са сравнително ниски (0,51 % от БВП), но бележат покачване, което се дължи на увеличени инвестиции от предприятията. Финансовата система на страната се развива бързо, но все още не предлага специфични инструменти за финансиране на иновациите. Очакванията са тенденцията за нарастване на инвестициите в иновации да се запази през следващите няколко години, движена от допълнителното финансиране от фондовете на ЕС и повишаването на активността на частния сектор.

Макар ефектът да е по-трудно измерим, в годините на преход **човешкият капитал** в България претърпя количествена и качествена амортизация, подобна на физическия. Особено силно беше засегната системата на средното образование и на специализираната заетост с НИРД. След 2002 – 2005 г. се наблюдава тенденция на подобряване във всички елементи на образователния продукт и заетостта с изключение на високотехнологичните промишлени производства. Въпреки това тяхното представяне остава под равнището на ЕС-10 и ЕС-25.

Информационните и комуникационните технологии навлизат все по-бързо в българските предприятия, но за момента капацитетът на инсталираните мощности не се използва напълно, особено в микропредприятията от традиционни сектори на икономиката. До голяма степен процесът на въвеждане на ИКТ решения в

предприятията е административно-еволюционно обусловен. Очаква се 2007 г. да бъде преломна в развитието и растежа на иновативни онлайн услуги и предприятия.

Предвидените ресурси по линия на Кохезионния и Структурните фондове и националното финансиране за развитие на иновациите и иновационния потенциал на страната за периода 2007 – 2013 г. показват, че България ще разчита основно на европейски средства за развитие на националната си иновационна система. Анализът на разработените към настоящия момент оперативни програми за управление на средствата от ЕС в България показва необходимост от съществено повишаване на административния капацитет и опит в обществения и частния сектор в страната за разработване и изпълнение на проекти в сферата на иновациите и въвеждане на механизми за подобряване на координацията между отделните административни звена, на които е възложено да изпълняват набора от политики, определящи средата за иновации в страната – иновационна политика, предприемачество и МСП, научноизследователска, образователна политика, ИКТ. Постигането на по-добра координация е необходимо условие за преодоляване на съществуващия дисбаланс между търсенето и предлагането в българската иновационна система. Тя ще позволи на страната да се възползва максимално от пълния набор политики и подкрепящи финансови инструменти на ЕС в областта на иновациите, които включват освен Кохезионния и Структурните фондове и Рамковите програми за изследвания, иновации и конкурентоспособност.

Първите години от членството на България в ЕС ще бъдат решаващи за оформянето на облика и функционалността на националната иновационна система и за дългосрочната структура и конкурентоспособност на българската икономика. Различният опит в догонващото развитие на страни – членки на ЕС, от предишни разширявания като Гърция, Ирландия, Испания и Португалия показва, че освен началните условия и външните ограничения за успешното интегриране на страните в ЕС от съществено значение са и прилаганите политики. На разположение на България и на останалите страни – нови членки на ЕС, са много по-малко ресурси в сравнение с наличните за страните от предишни разширявания, а предизвикателствата – дистанцията за преодоляване на изоставането, са много по-големи, което налага още по-внимателно приоритизиране и подготовка на националните политики. Във връзка с това и на базата на направения анализ *Иновации.бг 2007* прави няколко групи **изводи и препоръки**,

които целят да подпомогнат дискусиата за формирането на успешна национална иновационна политика.

Изводи

- Пазарният компонент на българската иновационна система е в начален стадий на развитие: българските предприятия имат ниска степен на иновативност.
- Иновационният и научно-технологичният продукт се развиват структурно независимо един от друг в националната икономика – връзките между тях са слаби.
- Националната иновационна система се оформя и се влияе основно от интегрирането и финансирането в европейските иновационни мрежи и промените в обществената иновационна политика и финансиране.
- Основните възпиращи фактори в развитието на националната иновационна система са липсата на подходящи източници на финансиране (в краткосрочен аспект) и липсата на квалифициран персонал (в дългосрочен).
- Националната иновационна система започва да подобрява своето представяне, което е ясен сигнал, че моментът за (въз)действие в това отношение е настъпил.

Препоръки

- Осигуряване на по-голям политически, административен и финансов ресурс за осъществяване на националната иновационна политика.
- Подобряване на координацията между стратегическите документи, политиките, административните и финансовите инструменти, които влияят върху националната иновационна система.
- По-прецизно насочване и координация на средствата за иновации по Кохезионния и Структурните фондове на ЕС вътре в страната и с други програми на европейско равнище.